

ПРИКАЗИ

Татомир Вукановић, *ЕНЦИКЛОПЕДИЈА народног живота, обичаја и веровања у Срба на Косову и Метохији — VI век — почетак XX века*, Војно издавачки завод, Verzaipress, Београд, 2001, 1–548

Татомир Вукановић (1907–1997), етнолог и професор, цео свој живот је посветио двема кретањима: проучавању и сакупљању народног стваралаштва и етнолошких мере и народно бројање у одређеним деловима — нарочито Јужне Србије, Срба на Косову и Метохије. Збир његовог плодног научног рада, који је укључивао како широк спектар истраживања, тако и трагање за изворима, лексикографски, енциклопедијски народног живота, обичаја и веровања у Срба на Косову и Метохији, VI век — почетак XX века.

У више од 2.000 одређених на 544 стране великог формата даје историјско-географски преглед, антрополошки изглед, привредни и обичајни живот Срба на Косову и у Метохији. Ова вредна књига, изашла посмртно заглављена Манојла Глушчевића и Милована Радовановића, садржи увод аутора, написан 1993. године, белешку о писцу са наведеном најважнијом библиографијом и крајњим резиме на руском и немачком језику. Литература на коју се аутор позива у појединим одредницама наведена је у облику напомена на крају сваког слова.

Историјско-географски преглед области обухвата прецизно географско одређење, са етнонимима некадашњом и садашњом, и кадској и дечијој сеоској ношњи и накици, свакодневној и свечаној, ритуалној, посидејој и неграфска стругина је изнесена према турским изворима, као и ратничкој на фрескама Дечана и попису из 1455. године (који је Вукановић обилато наводио где год је то уопште постојало, слику ствари о којој говори). Проблему мањег српског становништва на Косову и у циклуса указује на посебан афинитет аутора Метохији аутор посвећује посебну пажњу у према тој проблематици. Посебно су бројне више одредница (арамејске методе етничког одреднице које се односе на смрт и посмртне брисања и чишћења Срба..., исламизација и ритуале, што није нимало необично када се поарбашивање, етничка мимикрија и етничка да је Татомир Вукановић сакуљач и сачи

чишћење и брисање Срба... социјалистичкој Југославији после Другог светског рата).

Привредна област је обрађена кроз одређе не делатности: пољопривредне, сточарске, занатске, трговачке, са освртом на историјске податке и друштвену организацију, било у од

Градони, њихов настанак, развој, урба, становништво и тако у појединим периодима

Штампарица, која је у турским изворима наведена као село, а није имала ниједно насељено домаћинство, већ само привредне објекте који су доносили знатан приход, Вукановић истиче „проблематику сеоских насеља“ на Косову и Метохији. Манастири, болнице уз њих, манастирски преписивачи, фреске, па и култови или легенде везани за њих (посебно Св. Дечанског) детаљно су обрађени.

Друштвени и сроднички односи, вештачко сродство, као и крвна освета и умир приказани су у овој књизи.

Кућа, „мистерије“ које прате њено подизање, свакодневни живот у кући описани су у више одредница. Покушавши, нарочито ако има неку магијску или ритуалну улогу (нпр. дечија колевка), такође је приказано.

Посвећена је пажња одећи, мушкој, женској и дечијој сеоској ношњи и накици, свакодневној и свечаној, ритуалној, посидејој и неграфска стругина је изнесена према турским изворима, као и ратничкој на фрескама Дечана и попису из 1455. године (који је Вукановић обилато наводио где год је то уопште постојало, слику ствари о којој говори). Проблему мањег српског становништва на Косову и у циклуса указује на посебан афинитет аутора Метохији аутор посвећује посебну пажњу у према тој проблематици. Посебно су бројне више одредница (арамејске методе етничког одреднице које се односе на смрт и посмртне брисања и чишћења Срба..., исламизација и ритуале, што није нимало необично када се поарбашивање, етничка мимикрија и етничка да је Татомир Вукановић сакуљач и сачи

нићел најлепше збирке народних пјужбалица Навођени су многи специфични називи. Уколико они представљају одредницу, нису

Издвојено се говори о лирским народним песмама, о духовној вези приповедача и слушаца и еројским елементима у усменом народном стваралаштву. Нису заобиђени ни музички инструменти, дечије игре и инструменти. Народна бајања, гатања, предвиђања и локалну терминологију, него смо у могућности да сагледамо лексичко богатство нашег језика.

дејтаљно су наведени. Нашли су своје место и косовско-међохијски култови и митови. Од за целину и дејтаљ, за различитост и варијацију ређену пажњу аутор посвећује проучаваоцима, гусларима и добротворима Косова и Међохије.

Драгоценост ове књиге није само у богатству података које она садржи, већ и у начину на који су ти подаци представљени. Овом приликом указаћемо само на неке вредности излагања и осмишљавања одредница, тј. више слојног и вишеструког њиховог садржаја.

При опису јојединог обичаја даје се преглед свих радњи које га прати, да би се појтом изнеле разлике или варијације, или изоставање неких елемената са знаком, датом заградом, у ком месту или области се то дешава. Исто је и са веровањима. У неким случајевима сујтилно су забележена и правила понашања. Тако нпр. код Ускрса, када се ишло у госте, домаћин је дариван бојеним јајем — које је морао да поједе пред гостима, али гост, *SLOVÁKOV V JUHOSLÁVIJI*, Матица сло-вацка је такође дариван ускршњим јајем — Бачки Петровац, једе га већ за кући. Или на пример: оно што се на Велике покладе последње једе, то се *trovec*, 2002.

Као илустрација ауторовог излагања може послужити хомонимија. Преглед властитости у издању Матице словачке у Југославији имена Вукановић даје, углавном, према појми који је седиште у Бачком Петровцу, предетна су из 1455. године. Констатира се да се „име не наслеђује у генерацијама појтомака“, тако да ника (Растислав Сурови) открива да је на пре се види „демографско шаренило у давању ласу из двадесетог у двадесет први век обав властитих имена“/63/ Помињу се старобалкански интензивни рад на Атласу словачке мањине у средњој и јужној Европи, па је Атлас себно обрађена и прасловенска и словенска народне културе словачке мањине у Мађарској објављен 1996, док је Атлас словачке мањине у Румунији објављен 1998. У иштамни је нпр.: Кукавица, Старица, Трновица, Мртвак, Атилас народне културе Словака у Пољској, Вук, наведена су у посебној одредници. При обради одређеног личног имена наводи се његово порекло, зашто се даје (нпр. Стана — да се више не рађа), његова учесталост и распо- „Етничка историја Словака у Југославији“ и ред по насељима, као и социјална структура, садржи солидно документован антропологиј. занимања носилаца имена, а наглашава географски преглед миграционих кретања Словена и њихова етничка припадност ако нису Србима као јужним пределима Хабсбуршке мо- (према појму из 1455); понегде се помиње и архиепископ од средине XVIII века у неколико епископских провинција дојичног имена изван Койа. У том складу налазимо податке како су се дошљаци организовали у Бачкој, Банату и

Ласла БАПОВИЋ

АТЛАС НАРОДНЕ КУЛТУРЕ СЛОВАКА У ЈУГОСЛАВИЈИ (ATLAS L'UDOVEJ KULTURY SLOVAKOV V JUHOSLAVIJI), Матица словачка у Бачком Петровцу, једе га већ за кући. Или на пример: оно што се на Велике покладе последње једе, то се *trovec*, 2002.

Као илустрација ауторовог излагања може послужити хомонимија. Преглед властитости у издању Матице словачке у Југославији имена Вукановић даје, углавном, према појми који је седиште у Бачком Петровцу, предетна су из 1455. године. Констатира се да се „име не наслеђује у генерацијама појтомака“, тако да ника (Растислав Сурови) открива да је на пре се види „демографско шаренило у давању ласу из двадесетог у двадесет први век обав властитих имена“/63/ Помињу се старобалкански интензивни рад на Атласу словачке мањине у средњој и јужној Европи, па је Атлас себно обрађена и прасловенска и словенска народне културе словачке мањине у Мађарској објављен 1996, док је Атлас словачке мањине у Румунији објављен 1998. У иштамни је нпр.: Кукавица, Старица, Трновица, Мртвак, Атилас народне културе Словака у Пољској, Вук, наведена су у посебној одредници. При обради одређеног личног имена наводи се његово порекло, зашто се даје (нпр. Стана — да се више не рађа), његова учесталост и распо- „Етничка историја Словака у Југославији“ и ред по насељима, као и социјална структура, садржи солидно документован антропологиј. занимања носилаца имена, а наглашава географски преглед миграционих кретања Словена и њихова етничка припадност ако нису Србима као јужним пределима Хабсбуршке мо- (према појму из 1455); понегде се помиње и архиепископ од средине XVIII века у неколико епископских провинција дојичног имена изван Койа. У том складу налазимо податке како су се дошљаци организовали у Бачкој, Банату и

Уводна студија Јана Бабиака носи наслов „Етничка историја Словака у Југославији“ и садржи солидно документован антропологиј. занимања носилаца имена, а наглашава географски преглед миграционих кретања Словена и њихова етничка припадност ако нису Србима као јужним пределима Хабсбуршке мо- (према појму из 1455); понегде се помиње и архиепископ од средине XVIII века у неколико епископских провинција дојичног имена изван Койа. У том складу налазимо податке како су се дошљаци организовали у Бачкој, Банату и